ZARZĄDZANIE GRANICAMI ZEWNĘTRZNYMI

Ta nota tematyczna wyjaśnia zarządzanie granicami zewnętrznymi UE. Polityka ta musiała ulec zmianie w obliczu istotnych wydarzeń, takich jak bezprecedensowy napływ uchodźców i migrantów o nieuregulowanym statusie, a od 2015 r. wyszedł na jaw szereg braków w unijnej polityce dotyczącej granic zewnętrznych i migracji. Wyzwania związane ze wzrostem mieszanych przepływów migracyjnych w kierunku terytorium UE i z coraz większymi obawami o bezpieczeństwo zapoczątkowały nową erę działań w zakresie ochrony granic zewnętrznych UE.

PODSTAWA PRAWNA

— Art. 3 ust. 2 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) odnosi się do związku między odpowiednimi środkami dotyczącymi kontroli granic zewnętrznych a swobodnym przepływem osób;

— Art. 67 i 77 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) odnoszą się do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości oraz zarządzania granicami zewnętrznymi.

CELE

Jednolity obszar bez kontroli na granicach wewnętrznych – strefa Schengen – wymaga również wspólnej polityki zarządzania granicami zewnętrznymi. W art. 3 ust. 2 TUE wezwano do stosowania właściwych środków w odniesieniu do kontroli granic zewnętrznych. UE dąży zatem do ustanowienia wspólnych standardów kontroli na swoich granicach zewnętrznych oraz do stopniowego wprowadzenia zintegrowanego systemu zarządzania tymi granicami.

DOKONANIA

Pierwszy krok ku wspólnej polityce zarządzania granicami zewnętrznymi podjęto 14 czerwca 1985 r., kiedy to pięć z ówczesnych dziesięciu państw członkowskich Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej podpisało w pobliżu luksemburskiego miasta granicznego Schengen międzynarodowy traktat zwany układem z Schengen, który pięć lat później został uzupełniony konwencją wykonawczą do układu z Schengen. Strefa Schengen, czyli pozbawiony granic obszar, który powstał na mocy dorobku Schengen (jak powszechnie nazywa się ten układ i dotyczące go przepisy), obejmuje obecnie 29 państw europejskich[1].

A. Dorobek Schengen dotyczący granic zewnętrznych

Aktualny dorobek Schengen w zakresie granic zewnętrznych opiera się na pierwotnym dorobku włączonym do unijnego porządku prawnego na mocy traktatu

[1]Wśród tych państw nie ma Cypru ani Irlandii, choć należą do UE. Strefa Schengen obejmuje za to cztery państwa nienależące do UE: Islandię, Szwajcarię, Norwegię i Liechtenstein. Dania korzysta z klauzuli opt-out w odniesieniu do tytułu V TFUE (protokół nr 22), ale uczestniczy w strefie Schengen na zasadzie międzyrządowej.

amsterdamskiego (1.1.3). Te przepisy są obecne w różnego rodzaju środkach, które można zasadniczo pogrupować w następujące obszary tematyczne:

1. Kodeks graniczny Schengen

Kodeks graniczny Schengen to główny filar zarządzania granicami zewnętrznymi. Zawiera on przepisy dotyczące przejść granicznych na granicach zewnętrznych i warunków tymczasowego przywracania kontroli na granicach wewnętrznych. Kodeks zobowiązuje państwa członkowskie do regularnego sprawdzania w odpowiednich bazach danych wszystkich osób przekraczających granice zewnętrzne, także tych, które zgodnie z prawem unijnym mogą się swobodnie przemieszczać (czyli obywateli UE i członków ich rodzin niebędących obywatelami UE). W tym celu używa się baz danych takich jak System Informacyjny Schengen (SIS) czy baza danych Interpolu o skradzionych lub utraconych dokumentach podróży. Kontrole te obowiązują na wszystkich granicach zewnętrznych (powietrznych, morskich i lądowych) zarówno przy wjeździe, jak i przy wyjeździe.

10 lipca 2024 r. weszła w życie najnowsza reforma kodeksu granicznego Schengen – rozporządzenie (UE) 2024/1717. Rozporządzenie to wprowadza środki mające na celu sprostanie takim wyzwaniom jak instrumentalizacja migracji i stany zagrożenia zdrowia publicznego. W razie stanu zagrożenia zdrowia publicznego umożliwia w wyniku decyzji Rady wprowadzenie zharmonizowanych tymczasowych ograniczeń w podróży na granicach zewnętrznych UE. W przypadkach instrumentalnego traktowania migracji państwa członkowskie mogą ograniczyć liczbę przejść granicznych lub skrócić godziny ich otwarcia. Zmienione rozporządzenie doprecyzowuje również istniejące ramy przywracania i przedłużania obowiązywania kontroli na granicach wewnętrznych w razie poważnych zagrożeń. Ponadto zmierza ono do usprawnienia koordynacji i wymiany informacji między państwami członkowskimi, dzięki czemu ramy zarządzania strefą Schengen staną się bardziej odporne i elastyczne.

Mechanizm oceny Schengen ustanowiony rozporządzeniem Rady (UE) nr 1053/2013 wszedł w życie w listopadzie 2014 r., kiedy to rozpoczął się wieloletni program oceny trwający pięć lat, do 31 grudnia 2019 r. Mechanizm ten stworzono z myślą o analizie wszystkich elementów dorobku Schengen, m.in. poprzez przegląd i ocenę sposobu, w jaki państwa członkowskie przeprowadzają kontrole na granicach zewnętrznych, a także wszystkich stosownych przepisów i operacji. Szczególną uwagę w tym mechanizmie poświęcono przestrzeganiu praw podstawowych. Oceny mogą również obejmować powiązane środki dotyczące granic zewnętrznych, polityki wizowej, współpracy policyjnej i sądowej (w sprawach karnych), SIS i ochrony danych. Rozporządzenie (UE) nr 1053/2013 zostało uchylone rozporządzeniem Rady (UE) 2022/922. Zaktualizowany mechanizm oceny Schengen zwiększa skuteczność, wspiera dialog polityczny na temat wyników ocen i wzmacnia ocenę przestrzegania praw podstawowych.

2. System Informacyjny Schengen (SIS)

SIS to system wymiany informacji i baza danych służąca zapewnieniu bezpieczeństwa międzynarodowego w strefie Schengen, w której nie ma kontroli na granicach wewnętrznych. Jest to najpowszechniej stosowany i najskuteczniejszy unijny system informatyczny w przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości (4.2.1). Z systemu SIS korzystają organy w całej UE, które tworzą lub przeglądają wpisy

dotyczące poszukiwanych lub zaginionych osób i przedmiotów. System zawiera ponad 93 mln wpisów, a do 2024 r. organy skorzystały z niego ponad 15 mld razy, uzyskując ponad 397 000 trafień (pozytywnych wyników wyszukiwania). SIS został niedawno wzmocniony dzięki zaktualizowanym przepisom, które zlikwidują ewentualne luki w systemie i wprowadzą szereg istotnych zmian w rodzajach dokonywanych wpisów.

SIS opiera się na szeregu instrumentach prawnych, które mają formę odrębnych rozporządzeń:

— współpraca policyjna i sądowa w sprawach karnych;

— odprawa graniczna;

— powrót obywateli państw trzecich nielegalnie przebywających w UE;

— wprowadzanie do Systemu Informacyjnego Schengen (SIS) wpisów informacyjnych służących interesom Unii i dotyczących obywateli państw trzecich.

W tych rozporządzeniach ustanowiono kategorie wpisów do systemu, takie jak wpisy dotyczące nieznanych podejrzanych lub osób poszukiwanych, wpisy prewencyjne dotyczące dzieci zagrożonych uprowadzeniem przez jednego z rodziców, wpisy do celów powrotu czy wpisy dotyczące decyzji nakazujących powrót wydanych względem obywateli państw trzecich przebywających nielegalnie na terytorium UE.

3. Instrument na rzecz Zarządzania Granicami i Wiz (IZGW)

Nie wszystkie państwa członkowskie UE mają granice zewnętrzne i nie wszystkich państw ruch graniczny dotyczy w równym stopniu. Dlatego rozdzielając środki, Unia stara się zrekompensować część kosztów ponoszonych przez państwa członkowskie, których granice są jej granicami zewnętrznymi. Instrument Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (IZGW) w ramach Funduszu Zintegrowanego Zarządzania Granicami wynosi łącznie 7,92 mld EUR na lata 2021–2027. Usprawnienie kontroli granicznych, świadczenie sprawnych usług wizowych, a także inwestowanie w systemy informatyczne, infrastrukturę i wsparcie operacyjne mogą być finansowane za pośrednictwem IZGW.

4. System wjazdu/wyjazdu (EES)

System wjazdu/wyjazdu (EES) jest systemem informacyjnym, który przyspiesza i usprawnia odprawę graniczną obywateli państw trzecich podróżujących do UE. Ręczne stemplowanie paszportów na granicy zastępuje on elektroniczną rejestracją w bazie danych.

EES ma przede wszystkim na celu:

— skrócić czas trwania odprawy granicznej i podnieść jej jakość poprzez automatyczne obliczanie dozwolonego okresu pobytu każdego podróżnego;

— zapewnić systematyczną i rzetelną identyfikację osób przekraczających dozwolony okres pobytu;

— wzmocnić bezpieczeństwo wewnętrzne i przyczynić się do walki z terroryzmem dzięki udostępnianiu organom ścigania rejestrów historii podróży.

Dostęp do systemu wjazdu/wyjazdu mają krajowe organy ścigania i Europol, lecz nie organy azylowe. Pod pewnymi warunkami możliwe jest przekazywanie danych

państwom trzecim oraz państwom członkowskim UE nieuczestniczącym w EES do celów ścigania przestępstw lub zapewnienia powrotu. EES rejestruje dane podróżnych (imię i nazwisko, rodzaj dokumentu podróży, odciski palców, wizerunek oraz datę i miejsce wjazdu i wyjazdu) **przy przekraczaniu** zewnętrznych granic **strefy Schengen**. Jest on stosowany w przypadku wszystkich obywateli państw trzecich: zarówno tych, którzy potrzebują wizy, jak i tych, którzy są zwolnieni z obowiązku wizowego. Korzystają z niego również służby konsularne i graniczne. Za opracowanie systemu i zarządzanie nim odpowiada agencja UE eu-LISA. 10 kwietnia 2026 r. ukończono stopniowe wdrażanie EES w całej strefie Schengen.

5. Mechanizm zawieszający zwolnienie z obowiązku wizowego (VSM)

Mechanizm zawieszający zwolnienie z obowiązku wizowego (VSM) określono w rozporządzeniu wizowym (UE) 2018/1806. 7 października 2025 r. Parlament Europejski poparł rewizję VSM. Mechanizm ten umożliwia UE tymczasowe przywrócenie obowiązku wizowego dla obywateli niektórych państw spoza UE w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa. Nowe podstawy do zawieszenia zwolnienia z obowiązku wizowego obejmują zagrożenia hybrydowe, programy obywatelstwa dla inwestorów budzące obawy co do bezpieczeństwa, brak zgodności z polityką wizową UE, naruszenia Karty Narodów Zjednoczonych, międzynarodowych praw człowieka lub prawa humanitarnego przez państwo spoza UE oraz nieprzestrzeganie orzeczeń sądów międzynarodowych.

W styczniu 2026 r. Komisja przyjęła pierwszą w historii strategię wizową UE, mającą na celu bardziej strategiczne podejście do polityki wizowej. Strategia ta ma na celu wzmocnienie kontroli bezpieczeństwa, ułatwienie wjazdu osobom, które wnoszą wkład w gospodarkę i społeczeństwo UE, oraz usprawnienie polityki wizowej dzięki innowacjom.

6. Europejska Agencja Straży Granicznej i Przybrzeżnej (Frontex)

Europejską Straż Graniczną i Przybrzeżną (EBCG) tworzą Europejska Agencja Straży Granicznej i Przybrzeżnej (EBCGA/Frontex) oraz organy krajowe.

Europejska Straż Graniczna i Przybrzeżna zaczęła działać w październiku 2016 r. Ta zdecentralizowana agencja odpowiada za monitorowanie zewnętrznych granic UE oraz wykrywanie i zażegnywanie wraz z państwami członkowskimi ewentualnych zagrożeń bezpieczeństwa na tych granicach. Zakres działań EBCGA/Fronteksu obejmuje zwiększone wsparcie dla państw członkowskich w dziedzinie zarządzania migracją, zwalczania przestępczości transgranicznej oraz operacji poszukiwawczo-ratowniczych. Frontex pomaga również w odsyłaniu migrantów do ich krajów pochodzenia, działając zgodnie z decyzjami podjętymi przez władze krajowe. Na podstawie wniosku Komisji w wyjątkowych okolicznościach Rada może zwrócić się do agencji o interwencję i udzielenie pomocy państwu członkowskiemu. Dotyczy to sytuacji, w których:

— państwo członkowskie nie zastosuje się (w wyznaczonym terminie) do wiążącej decyzji zarządu agencji w sprawie usunięcia braków w zarządzaniu jego granicami; oraz

— istnieje szczególna i niewspółmierna presja na granicę zewnętrzną, która zagraża funkcjonowaniu strefy Schengen. Jeżeli któreś państwo członkowskie sprzeciwia

się decyzji Rady o udzieleniu pomocy, pozostałe kraje UE mogą tymczasowo przywrócić kontrole na granicach wewnętrznych.

W listopadzie 2019 r. pozycja agencji uległa wzmocnieniu dzięki nowemu mandatowi i własnym środkom oraz uprawnieniom pozwalającym jej chronić granice zewnętrzne, skuteczniej przeprowadzać operacje powrotowe i współpracować z państwami spoza UE. Najważniejszym elementem tej wzmocnionej agencji będzie stały korpus 10 000 funkcjonariuszy straży granicznej posiadających uprawnienia wykonawcze, by w każdym momencie wesprzeć państwa członkowskie. Agencja dysponuje również szerszym mandatem w zakresie powrotów i ściślej współpracuje z krajami spoza UE, również tymi, które nie są bezpośrednimi sąsiadami UE. Zgodnie ze strategią bezpieczeństwa wewnętrznego przedstawioną przez Komisję w kwietniu 2025 r. Komisja planuje zaproponować w 2026 r. przepisy mające na celu wzmocnienie roli i zadań Fronteksu przy jednoczesnym trzykrotnym zwiększeniu liczby personelu Fronteksu (tj. do 30 000) przez kilka następnych lat.

B. Zmiany w zakresie zarządzania przez UE granicami zewnętrznymi

Tempo zmian wzrosło z uwagi na fakt, że w ostatnich latach bardzo wiele osób zginęło podczas przeprawy przez Morze Śródziemne, oraz z uwagi na ogromny napływ uchodźców i migrantów od września 2015 r.

Zanim w 2015 r. nastąpił kryzys uchodźczy, jedynie trzy kraje UE zdecydowały się wznieść ogrodzenia na granicach zewnętrznych, aby powstrzymać migrantów i uchodźców przed dotarciem na ich terytoria: Hiszpania (prace ukończono w 2005 r., a w 2009 r. dokonano rozbudowy), Grecja (prace ukończono w 2012 r.) oraz Bułgaria (w reakcji na budowę ogrodzenia przez Grecję; prace ukończono w 2014 r.). Od 2015 r. coraz więcej państw członkowskich zaczęło stopniowo budować mury lub ogrodzenia graniczne. Artykuł 14 ust. 2 kodeksu granicznego Schengen stanowi, że „odmowa wjazdu może nastąpić wyłącznie w drodze uzasadnionej decyzji podającej dokładne przyczyny odmowy". Według stanu na grudzień 2023 r. ogrodzenia graniczne liczyły 1 552 km, co stanowi 16 % zewnętrznej granicy lądowej UE. Państwa członkowskie postawiły zapory graniczne na granicach z państwami spoza UE (zwłaszcza z Białorusią, Marokiem i Rosją), w tym z krajami kandydującymi do członkostwa w UE (Republiką Macedonii Północnej, Serbią i Turcją). Płoty wzniesiono też wewnątrz strefy Schengen, jak np. między Austrią a Słowenią, natomiast hiszpańskie praktyki w Melilli stały się przedmiotem kontroli ze strony Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu. Akty okrucieństwa popełniane na obszarach, na których wznoszone są zapory, są dokumentowane przez organizacje praw człowieka.

Od 2014 r. w ramach projektu Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji dotyczącego zaginionych migrantów odnotowano ponad 35 000 przypadków śmierci lub zaginięcia w trakcie podróży do Europy.

1. Europejski system informacji o podróży oraz zezwoleń na podróż (ETIAS)

We wrześniu 2018 r. **ustanowiono europejski system informacji o podróży oraz zezwoleń na podróż (ETIAS)**.

Celem tego scentralizowanego systemu informacyjnego jest gromadzenie informacji na temat obywateli państw trzecich, którzy nie potrzebują wizy wjazdowej do

strefy Schengen, oraz wykrywanie potencjalnych zagrożeń bezpieczeństwa lub ryzyka nieuregulowanej migracji. Trzy najważniejsze funkcje ETIAS to:

— sprawdzanie informacji przekazywanych online przez obywateli państw spoza UE zwolnionych z obowiązku wizowego przed ich podróżą do UE;

— rozpatrywanie wniosków przez porównanie ich z innymi systemami informacyjnymi (takimi jak SIS, wizowy system informacyjny (VIS), baza danych Europolu, baza danych Interpolu, EES i Eurodac, oraz europejski zautomatyzowany system identyfikacji pozwalający porównywać dane o odciskach palców);

— wydawanie zezwoleń na podróż w przypadku braku trafień lub elementów wymagających dalszej analizy.

Baza danych będzie podobna do istniejących już systemów, np. w USA (elektroniczny system zezwoleń na wjazd), Kanadzie i Australii. Wśród korzyści płynących z ETIAS wymienić należy poprawę bezpieczeństwa wewnętrznego, skuteczniejsze zapobieganie nielegalnej imigracji i zmniejszenie zagrożenia dla zdrowia publicznego. Choć system pozwoli przeprowadzić kontrolę wstępną, ostateczną decyzję o udzieleniu zgody na wjazd lub jej odmowie – nawet w przypadku osoby posiadającej ważne zezwolenie na wjazd – podejmą krajowi funkcjonariusze straży granicznej dokonujący kontroli granicznej zgodnie z przepisami kodeksu granicznego Schengen. W większości przypadków wydanie zezwolenia na podróż powinno zająć najwyżej kilka minut.

ETIAS opiera się na dwóch odrębnych aktach prawnych ((UE) 2018/1240 i (UE) 2018/1241). System ten został opracowany przez agencję eu-LISA i miał zostać przyjęty do końca 2025 r., lecz 5 marca 2025 r. unijni ministrowie spraw wewnętrznych zatwierdzili zaktualizowany harmonogram wdrożenia EES i ETIAS. Oczekuje się, że ETIAS zostanie uruchomiony w ostatnim kwartale 2026 r.

2. eu-LISA

Agencja eu-LISA, utworzona w 2011 r., odpowiada za zarządzanie operacyjne kilkoma scentralizowanymi systemami informacyjnymi UE w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych: SIS, VIS, Eurodac i EES. Opracowuje również nowe wielkoskalowe systemy informatyczne, takie jak ECRIS-TCN i ETIAS. W listopadzie 2019 r. mandat eu-LISA poddano przeglądowi, w wyniku którego rozszerzono kompetencje agencji. Może ona odtąd włączać się w zarządzanie granicami, współpracę między organami ścigania i w zarządzanie migracją w UE.

Agencja zobowiązała się do utrzymania interoperacyjności i do poszanowania przepisów o ochronie danych we wszystkich systemach, którymi zarządza, przy jednoczesnym umożliwieniu organom krajowym bezpiecznego i skutecznego dostępu do informacji na szczeblu UE. Ponadto Islandia, Liechtenstein, Norwegia i Szwajcaria oficjalnie podpisały umowy o uczestnictwie w eu-LISA jako państwa stowarzyszone.

3. Interoperacyjność unijnych systemów informacyjnych w dziedzinie granic

UE opracowała zakrojone na szeroką skalę scentralizowane systemy informatyczne (SIS, VIS, Eurodac, EES, ETIAS i ECRIS-TCN) służące gromadzeniu, przetwarzaniu i wymianie informacji, które mają zasadnicze znaczenie dla współpracy w zakresie bezpieczeństwa oraz zarządzania granicami zewnętrznymi i migracją. Od 2019 r. te

systemy informacyjne są interoperacyjne na szczeblu UE, tzn. zdolne do wymiany danych i informacji, dzięki czemu właściwe organy mają dostęp do wszelkich niezbędnych informacji w każdym miejscu i o każdej porze. Interoperacyjność oznacza zdolność systemów informatycznych do wymiany informacji i wiedzy, która pozwala uniknąć luk informacyjnych wynikających ze złożoności i fragmentacji tych systemów.

Dwa obowiązujące rozporządzenia ((UE) 2019/817 i (UE) 2019/818) pozwalają tym systemom dopełniać się, usprawniają prawidłową identyfikację osób i ułatwiają walkę z fałszerstwem tożsamości. Rozporządzenia te nie zmieniają praw dostępu określonych w podstawie prawnej każdego z europejskich systemów informacyjnych, lecz ustanawiają:

— europejski portal wyszukiwania, który pozwoli właściwym organom dokonywać kwerend w kilku systemach informacyjnych jednocześnie z użyciem danych osobowych i biometrycznych;

— wspólny serwis kojarzenia danych biometrycznych, który umożliwi przeszukiwanie i porównywanie danych biometrycznych (odciski palców i wizerunki twarzy) z kilku systemów;

— wspólne repozytorium danych identyfikacyjnych, które będzie zawierać dane osobowe i dane biometryczne obywateli państw trzecich przechowywane obecnie w kilku różnych unijnych systemach informacyjnych;

— detektor wielokrotnych tożsamości, który sprawdzi, czy dane osobowe wprowadzone w danej kwerendzie istnieją w innych systemach, i wykryje wielokrotne tożsamości związane z tym samym zestawem danych biometrycznych.

4. Pandemia COVID-19

Jednymi z najbardziej widocznych środków politycznych podjętych od początku marca 2020 r. w odpowiedzi na pandemię COVID-19 okazały się ograniczenia dotyczące przepływów międzynarodowych i wewnątrzunijnych. Szereg państw członkowskich UE wstrzymało międzynarodowy transport pasażerski, po czym na szczeblu Unii wprowadzono dodatkowe ograniczenia w podróżach międzynarodowych w postaci częściowego zamknięcia granic zewnętrznych UE i ograniczenia wjazdu do UE z państw trzecich[2], jak również ograniczenia w przemieszczaniu się osób w obrębie UE[3]. W wielu przypadkach miało to arbitralny, nieskuteczny i dyskryminujący charakter oraz stanowiło naruszenie przepisów dotyczących prywatności i azylu, o czym świadczą badania zlecone przez Parlament.

5. Kryzys w Ukrainie

Po rosyjskiej napaści na Ukrainę w lutym 2022 r. ponad 6 mln osób zostało zmuszonych do szukania schronienia, głównie w sąsiednich krajach. Unijna dyrektywa w sprawie tymczasowej ochrony umożliwia państwom członkowskim UE szybkie działanie, by zapewnić ochronę i prawa osobom potrzebującym natychmiastowej ochrony. UE podjęła decyzję o przyznaniu tymczasowej ochrony na terenie całej Unii osobom

[2]Zob. wspólne oświadczenie członków Rady Europejskiej, Bruksela, 26 marca 2020 r.
[3]Tell Cremades, M., Studies with a 'Covid 19 angle' [Badania z perspektywy COVID-19], Dyrekcja Generalna ds. Polityki Wewnętrznej Parlamentu Europejskiego, Departament Tematyczny ds. Praw Obywatelskich i Spraw Konstytucyjnych, Parlament Europejski, czerwiec 2021 r.

przybywającym z Ukrainy w 2022 r. Tymczasowa ochrona dla osób uciekających z Ukrainy obowiązuje obecnie do marca 2027 r.

ROLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

W przeszłości Parlament różnie reagował na zmiany w polityce zarządzania granicami zewnętrznymi. Szeroko poparł istotniejszą rolę organizacyjną EBCGA/Fronteksu i innych właściwych agencji unijnych, często nawołując do dalszego jej wzmocnienia, w miarę jak UE zmagała się z kryzysem migracyjnym w basenie Morza Śródziemnego. Choć Parlament w dużej mierze pozytywnie postrzega rozwój EBCGA, jego stanowisko w sprawie inteligentnych granic jest już ostrożniejsze. W rezolucji z 2013 r. w sprawie drugiego sprawozdania na temat realizacji strategii bezpieczeństwa wewnętrznego UE Parlament stwierdził, że „rozwój nowych systemów IT w dziedzinie migracji i zarządzania granicami, takich jak inicjatywy dotyczące inteligentnych granic, należy dokładnie przeanalizować, zwłaszcza pod kątem zasady konieczności i proporcjonalności".

W ostatnich latach unijna polityka zarządzania granicami musiała dostosować się do istotnych zmian, wynikających między innymi z niestabilności geopolitycznej w sąsiedztwie UE. Parlament zareagował przyjęciem nowego paktu o migracji i azylu w 2024 r. Jest to najistotniejsza reforma systemu migracyjnego i azylowego ostatnich lat, obejmująca ważny element dotyczący zarządzania granicami. W ramach nowego paktu wprowadzona zostanie przyspieszona procedura graniczna w odniesieniu do osób ubiegających się o azyl, co do których istnieje małe prawdopodobieństwo, że potrzebują ochrony, wprowadzają organy w błąd lub stwarzają zagrożenie dla bezpieczeństwa. Ponadto osoby przybywające na granice zewnętrzne, które nie spełniają warunków wjazdu do UE, zostaną poddane kontroli tożsamości, kontroli bezpieczeństwa oraz kontroli stanu zdrowia.

24 kwietnia 2024 r. Parlament przyjął zmieniony kodeks graniczny Schengen, aby zwiększyć odporność strefy Schengen na poważne zagrożenia i dostosować przepisy Schengen do zmieniających się wyzwań.

Parlament zawsze podkreślał, że wszelkie działania w obszarze zarządzania granicami zewnętrznymi powinny należycie uwzględniać dorobek prawny UE w dziedzinie granic i azylu oraz Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej. Dlatego od pewnego czasu apeluje on o rzetelne i uczciwe procedury. Już w 2016 r. posłowie do Parlamentu Europejskiego wzywali Unię Europejską do wprowadzenia całościowego podejścia do migracji na szczeblu unijnym, a w 2022 roku – do stworzenia odpowiedniego systemu migracyjnego, który umożliwi dzielenie się odpowiedzialnością za uchodźców. Parlament odgrywa aktywną rolę w monitorowaniu stosowania i przestrzegania dorobku Schengen. Grupa robocza ds. Schengen i kontroli granic Komisji Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych (LIBE) Parlamentu Europejskiego współpracuje z Komisją i Radą na odpowiednich etapach procesu oceny i monitorowania. Grupa robocza komisji LIBE ds. wdrażania paktu o migracji i azylu uważnie śledzi proces wdrażania paktu we wszystkich aspektach, w tym w zakresie praw podstawowych.

Odwiedź stronę internetową Parlamentu Europejskiego poświęconą strefie Schengen.

Notę tematyczną przygotował Departament Tematyczny ds. Sprawiedliwości, Wolności Obywatelskich i Spraw Instytucjonalnych. Więcej informacji na stronie Komisji Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych.

Olga Johanna PASSAMERA
04/2026